

Страхування воєнно-політичних ризиків у стратегіях життєстійкості українського бізнесу

Тетяна Мосійчук,

*к.е.н, доцент кафедри менеджменту та інноваційного розвитку,
Бізнес Школа «КРОК»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: TetianaMK@krok.edu.com,
ORCID: 0009-0001-6429-674X*

Термін «життєстійкість», «резильєнтність» (resilience) бізнесу використовується в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених для опису процесу адаптації та відновлення до попереднього стану під час кризових ситуацій та невизначеності, а також адаптації до інноваційних змін [1,2].

З початку повномасштабних бойових дій Україна понесла величезні втрати: не тільки людські, а й матеріальні. Станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови в Україні становила 486 мільярдів дол США [3].

Для вітчизняної науки особливо актуальним є вивчення основних ризиків, з якими стикається бізнес в умовах воєнного стану. Серед найбільш поширених методами управління ризиками визначають: уникнення ризику, прийняття, зниження і передачу ризику [4].

Найбільш консервативним методом нейтралізації ризиків є відмова від бізнес діяльності на території України шляхом зупинення бізнесу, або перенесення його за кордон. Цей метод поширений у застосуванні, але призводить до зростання трансакційних витрат бізнесу і в масштабах економіки до подальшого скорочення валового внутрішнього продукту.

Український бізнес, незалежно від розмірів зіштовхується із ситуацією, коли прийняття ризику навіть за умов створення власних резервів не дозволяє відновити виробництво у разі катастрофічних ризиків, пов'язаних із знищенням активів. Проте компаніям, які мають плани реагування на випадок реалізації ризиків, вдається продемонструвати життєстійкість. Мінімізувати ризики перерви у виробництві (business interruption) допомагають стратегії внутрішньої міграції з територій із істотним ризиком у більш безпечні регіони, а також забезпечення безперервності ключових бізнес процесів (наприклад, придбання альтернативних джерел живлення). З початку 2022 року майже 19 тисяч українських компаній змінили своє місце розташування, велика частка переїхала в Київську та Закарпатську області [5].

Методи управління ризиками, що сприяють життєстійкості бізнесу, передбачають не тільки їх мінімізацію але і передачу страховій компанії. Збереження існуючих обсягів виробництва, захист від знищення сегментів економіки та створення умов для внутрішнього і зовнішнього інвестування уже сьогодні, в умовах воєнного стану, - завдання, яке може виконати страхування воєнно-політичних ризиків. Страхування відоме як PVI (Political Violence Insurance) — це захист від ризиків, пов'язаних з війнами, тероризмом та

соціальними заворушеннями.

PVI стає все більш актуальним для міжнародного глобального бізнесу, при розгляді інструментів забезпечення надійності ланцюгів поставок, права власності та прямих інвестицій. Згідно даних, наведених у звіті «Political risk report 2024», кількість конфліктів у всьому світі подвоїлася з 2005 року і залишатиметься ймовірно високою в майбутньому, з 2000 року конфлікти тривають у середньому на 50% довше [6].

На глобальному ринку страхування є чимало програм PVI, але це переважно страхові і компенсаційні програми окремих країн для підтримки бізнесу, що має резидентство в цих же країнах. Вітчизняний бізнес, не пов'язаний із іноземним капіталом, користуватися такими програмами не може. Відповідно, державі необхідно створити власний механізм страхування воєнних ризиків для захисту населення та підтримки економічної активності бізнесу.

До початку воєнних дій воєнні та політичні ризики зазначалися у внутрішніх договорах страхування як виключення. З 2014 року українські страховики почали розробляти і пропонувати умови страхування від воєнних ризиків, а наразі розширюють такі послуги. Більшість договорів з покриттям воєнних ризиків мали підтримку у вигляді програм перестраховування за кордон. Але після повномасштабного вторгнення іноземні перестраховики закрили програмами страхування воєнних ризиків для України, адже факт війни вже відбувся. Нажаль, внутрішня можливість страхового ринку України поглинути збитки, спричинені війною, обмежена через низьку капіталізацію.

Україна вимушена швидко розвивати складну систему страхування воєнних ризиків, до якої ми включаємо наступні рівні:

1. Страхування іноземних інвестицій за підтримки міжнародних організацій. Це, наприклад, багатостороння агенція з гарантування інвестицій із групи Світового банку MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency).

2. Механізми страхування інвестицій і кредитів окремих країн для підтримки та захисту бізнесу своїх компаній, що мають дочірні структури в Україні: Експортно-кредитні агентства Франції, Німеччини, Японії, Данії, Американська урядова Фінансова корпорація з розвитку (DFC).

3. Рівень державної підтримки іноземних інвестицій через Експортно-Кредитне Агентство (ЕКА) України. Внесення змін до закону «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» дозволило ЕКА запровадити страхування прямих інвестицій для інвесторів та страхування інвестиційних кредитів для банків, а також захистити «зерновий коридор», уклавши угоду з Marsh McLennan.

4. Рівень приватного страхування воєнних ризиків, який швидко розвивається і охоплює вже страхування промислової нерухомості, житлової нерухомості, автострахування, страхування іншого майна, особисте страхування, яке дозволяє бізнесу підсилити соціальні пакети для своїх працівників.

Наступний очікуваний крок у розвитку системи страхування воєнних ризиків - законопроект, розроблений Національним банком України, який

передбачає створення комплексної системи покриття воєнних ризиків в Україні за участю нової Державної агенції зі страхування воєнних ризиків та українських страховиків.

Ключові слова: життєстійкість, резильєнтність, страхування воєнно-політичних ризиків, управління ризиками, стратегії управління бізнесом.

Список використаних джерел

1. *Ledesma J. Conceptual Frameworks and Research Models on Resilience in Leadership. SAGE open. 2014. no 4 (3). Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244014545464> (дата звернення 29.11.2024)*
2. *Савицька Н. Л., Пахуча Е. В. "Ринкова резильєнтність бізнесу: теоретичний конструкт." 2024. Available at: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/54870/1/S_business-in-form_24_244-257.pdf (дата звернення 29.11.2024)*
3. *The Third Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf> (дата звернення 29.11.2024)*
4. *Посохов І.М. Сучасний стан методичного забезпечення управління ризиками корпорацій - Бізнес Інформ, 2012. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/1322> (дата звернення 29.11.2024)*
5. *Кожна восьма компанія в Україні зареєстрована на прифронтовій території <https://delo.ua/business/kozna-8-kompaniya-v-ukrayini-zarejestrovana-na-prifrontovii-teritoriyi-438935/> (дата звернення 29.11.2024)*
6. *«Political risk report 2024» <https://www.marsh.com/en/services/political-risk/insights/political-risk-report.html> (дата звернення 29.11.2024)*